

Aan de heer Geert Bourgeois
Vlaams minister van Bestuurszaken,
Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme
en Vlaamse Rand
Arenbergstraat 7
1000 BRUSSEL

vragen naar / e-mail

Bram Opsomer

bram.opsomer@bz.vlaanderen.be

telefoonnummer

02 553 40 15

datum

7 juni 2011

bijlagen

Betreft: advies Witboek interne staats hervorming

Mijnheer de minister,

In dit briefadvies wil de Vlaamse Adviesraad voor Bestuurszaken (verder: VLABEST) kort reageren op het Witboek interne staats hervorming, dat op 8 april 2011 is goedgekeurd door de Vlaamse Regering. VLABEST beperkt zich daarbij tot drie aandachtspunten: de aanpak bij de totstandkoming en de keuzes met betrekking tot het intermediaire bestuursniveau en de regio screening.

Het Witboek zelf bestrijkt uiteraard een veel ruimer spectrum aan beleidsmaatregelen. Heel wat onderdelen zijn echter nog algemeen en vaag geformuleerd, of moeten nog verder worden geconcretiseerd. VLABEST zal dit op de voet opvolgen en waar nodig over aparte onderdelen van het Witboek adviseren als er meer zicht is op de concrete impact ervan.

Aanpak: stap in goede richting, met leerpunten

Er is met het Witboek een serieuze poging ondernomen om het binnenlandse bestuurlijke beleid te hervormen. Dit is op zich een verdienste. Bovendien heeft de Vlaamse Regering met de publicatie van een voorafgaand Groenboek getracht om een debat uit te lokken. Door deze aanpak is er een zekere dynamiek ontstaan in de beleidssectoren. Toch is het proces niet perfect verlopen:

- VLABEST vindt het een gemiste kans dat het Witboek, ondanks vele debatten in het Vlaams Parlement, niet tot stand is gekomen met een zo groot mogelijke politieke meerderheid. Het is duidelijke een compromistekst van de Vlaamse Regering.
- Een omvangrijk project als de interne staats hervorming wordt best gedragen door alle partners en stakeholders. Het besluitvormings- en overlegproces was echter helemaal niet doorzichtig. Bovendien betreurt VLABEST dat het Bestuursforum niet heeft gewerkt.

- Ten slotte vraagt VLABEST in deze fase al aandacht voor de evaluatie. Er moet op geregelde tijdstippen worden nagegaan of de naar voor geschoven doelstellingen worden gehaald: meer bestuurskracht voor de lokale besturen, meer taken en middelen volgens het principe van de subsidiariteit, minder bestuurlijke drukte.

Intermediair niveau: geen keuzes

VLABEST heeft het in deze fase vooral moeilijk met de onduidelijke keuzes in het Witboek met betrekking tot de invulling van het intermediaire bestuursniveau.

Vooreerst wil VLABEST kort zijn standpunten hierover herhalen:

- VLABEST heeft steeds gepleit voor het bestaan van een democratisch verkozen bestuursniveau tussen de lokale besturen en Vlaanderen.
- De meerwaarde van dit niveau ligt volgens VLABEST vooral bij de democratische legitimiteit om in vraagstukken met een herverdelend karakter, die niet zomaar kunnen worden overgelaten aan de lokale autonomie, duidelijke beslissingen te nemen.
- Met de regioscreening wil VLABEST een niet vrijblijvende oefening in gang zetten om de bovenlokale bestuurlijke drukte in kaart te brengen én aan te pakken. Daarbij is het in de eerste plaats de bedoeling om de taken zoveel als mogelijk onder te brengen bij de democratisch verkozen besturen. Indien hun schaal ontoereikend is, dan moet er van onderuit een oplossing worden gezocht die beantwoordt aan de criteria efficiëntie, effectiviteit en legitimiteit.
- De hoofdbekommernis is dat de creatie van een nieuwe formele vierde bestuursniveau moet worden vermeden.

Op intermediair niveau blijft het Witboek echter twijfelen. Aan de ene kant is er tussen de lijnen duidelijk een voorkeur te lezen in de richting van regiovorming ten nadele van het provinciale niveau. Maar aan de andere kant raakt men in wezen niet aan de formele driedelige opbouw van het huidige Vlaamse binnenlandse bestuur met gemeenten, provincies en de Vlaamse overheid. De Vlaamse Regering maakt geen definitieve keuzes:

- De provincies worden behouden, maar men doet een halfslachtige poging om hun taakgebied in te perken;
- Er worden voorzichtige stappen richting het regio-denken gezet, zonder dat dit wordt hard gemaakt;
- Er wordt een regioscreening aangekondigd.

Daarmee dreigt de Vlaamse Regering de bestuurlijke drukte nog te vergroten, of in het ergste geval zelfs een vierde bestuursniveau te creëren.

VLABEST vraagt duidelijkheid. Ofwel kiest Vlaanderen expliciet vanuit een top-down benadering voor één formele bestuursstructuur op het intermediaire niveau (provincie of regio), ofwel geeft Vlaanderen alle kansen aan de bottom-up aanpak via de regioscreening, zonder nu al voorafnames te doen (maar wat uiteindelijk tot aanpassingen van provincie of regio moet leiden).

Regioscreening: nood aan doorzettingsmacht

VLABEST promoot in dit kader zoals gekend het idee van de regioscreening. VLABEST heeft er echter steeds voor gewaarschuwd dat het gevaar reëel is dat, zonder duidelijke sturing, de regioscreening wordt herleid tot een vrijblijvende praatoefening. Dit zou nefast zijn. Het opzetten van een grootschalige regioscreening schept verwachtingen. Deze niet inlossen, zou de wil om van onderuit aan de doelstellingen te werken helemaal kunnen fnuiken. In die mate zelfs dat VLABEST van mening dat het niet inlossen van de verwachtingen nog erger zou zijn dan helemaal niets doen. Er moeten dus harde garanties zijn voor doorzettingsmacht met het oog op de uiteindelijke doelstellingen (meer bestuurskracht, minder drukte), en Vlaanderen moet deze voorzien.

VLABEST pleit er daarom voor om de resultaten uit de verschillende screenings op regelmatige tijdstippen op Vlaams niveau te trekken en daar ook echte conclusies aan te verbinden. Dit moet aan de betrokken besturen in de voorafgaande fase van de regioscreening een stimulans geven om echt kritisch te kijken naar hun eigen rol, taken en bestuurskracht. Dit versterkt met andere woorden het niet-vrijblijvende karakter van de regioscreening. Indien dus besturen manifest onwillig zijn om de juiste conclusies te trekken uit de analyse, dan moet Vlaanderen op basis van de meta-analyse in deze fase top-down kunnen bijsturen. Deze 'stok achter de deur' komt tot nu nog te weinig tot uiting in de voorbereidende werkzaamheden voor de gebiedsdekkende regioscreening.

We hopen, mijnheer de minister, u hiermee van dienst te zijn geweest. We wensen u alvast veel succes toe bij de verdere implementatie van het Witboek. VLABEST is uiteraard bereid hieraan constructief en loyaal mee te werken en staat dus steeds ter beschikking om ideeën en voorstellen aan te leveren bij de uitwerking van de verdere concrete initiatieven.

Hoogachtend,

(getekend)

Prof. dr. Herman MATTHIJS
Voorzitter